

Fullmäktige 07.12.2020 § 177

§ 177

Fråga om tryggnad av de ursprungliga havsöringsbestånden i Esboån och Mankån

Beredning och upplysningar:
Fagerlund Miina
Heiskanen Mira TYT
Kuusisto-Hjort Paula
fornamn.efternamn@esbo.fi
Växel 09 816 21

Förslag

Stadsstyrelsen:

Fullmäktige antecknar redogörelsen för kännedom som svar på ledamot Johanna Karimäkis och Risto Nevanlinnas samt 19 andra ledamöters fråga 8.6.2020 om tryggnad av de ursprungliga havsöringsbestånden i Esboån och Mankån och konstaterar att frågan är slutbehandlad.

Behandling

Karimäki lämnade understöd av Tiina Elo med flera följande förslag till hemställan:

Fullmäktige hemställer att staden utreder möjligheterna att uppdatera planen för skydd av Esboån.

Efter avslutad diskussion konstaterade ordföranden att stadsstyrelsens förslag hade godkänts enhälligt.

Ordföranden frågade om Karimäkis förslag till hemställan kan godkännas enhälligt. Eftersom ingen motsatte sig förslaget, konstaterade ordföranden att det hade godkänts enhälligt.

Beslut

Fullmäktige:
Stadsstyrelsens förslag godkändes enhälligt.

Dessutom godkändes följande hemställan:
Fullmäktige hemställer att staden utreder möjligheterna att uppdatera planen för skydd av Esboån.

Redogörelse

Frågan

Johanna Karimäki och Risto Nevanlinna samt 19 andra ledamöter frågade 8.6.2020 hur staden systematiskt skyddar havsöringsbeståndet i Esboån, hur skyddsplanen för Esboån från 2008 har genomförts, hur staden i markanvändning och planläggning beaktar dagvattenplanerna vid skydd av åarna, hur systematiskt framskrider avlägsnandet av vandringshinder och istandsättning av lekbottnar i Mankån, hur staden tryggar våra värdefulla åar och havsöringsbeståndets livskraft mot hög exploatering, såsom en järnvägsdepå och liknande projekt.

Behandling av ärendet

Stadsstyrelsen behandlade motionen 31.8.2020 och återremitterade ärendet för ny beredning. Vid den nya beredningen hördes tekniska nämnden, vars utlåtande 16.9.2020 bifogades till föredragningslistan. I sitt utlåtande uppmanar tekniska nämnden miljöcentralen att förhandla om förbud mot nätfiske i Esboviken för att skydda öringsbeståndet. Dessutom uppmanar tekniska nämnden att åtgärderna påskyndas.

Svar på frågan

Esboåns och Mankåns nuläge och näringsbelastning

Esboån är en medelstor å i lermark med ett avrinningsområde på cirka 132 km². År 2019 klassificerades Esboåns, Glimsåns och Glomsåns ekologiska tillstånd som gott på grundval av biologiska (alger, bottendjur, fiskbestånd), fysikalisk-kemiska och hydrologisk-morfologiska parametrar. Esboåns och Glimsåns fysikalisk-kemiska status var dock på grundval av den totala fosforhalten endast nöjaktig. I en bedömning av konsekvenserna för vattendragen av förslaget till generalplanen för norra och mellersta Esbo från 2019 uppskattades Esboåns nuvarande näringsbelastning till cirka 3 400 kg fosfor per år och 50 000–62 000 kg kväve/år.

Mankåns avrinningsområde är cirka 175 km² stort. Den nedre delen av ån är en medelstor å som rinner genom lermark, men den övre delen och Gumböleån är en liten å som rinner genom lermark. År 2019 klassificerades Mankåns och Gumböleåns ekologiska tillstånd som gott på grundval av biologiska (alger, bottendjur, fiskbestånd), fysikalisk-kemiska och hydrologisk-morfologiska parametrar. Det fysikalisk-kemiska tillståndet i Mankåns övre lopp var dock på grundval av den totala fosforhalten nöjaktig. Gumböleåns hydrologiska-morfologiska tillstånd var däremot endast försvarligt på grund av vandringshinder och ofta återkommande låg vattenföring. I bedömningen av konsekvenserna för vattendragen av förslaget till generalplanen för norra och mellersta Esbo från 2019 uppskattades Mankåns nuvarande näringsbelastning till cirka 3 200 kg fosfor per år och 52 000 kg kväve/år.

Tryggande av skydd av havsöringsbeståndet och projekt som påverkar skyddet

Skydd av havsöringsbestånden säkerställs genom verkställande av åtgärdsprogrammet för vattenvård i Esbo. Till åtgärderna hör restaurering med hänsyn till fiskbestånden i Esboåns och Mankåns avrinningsområden, såsom avlägsnande av vandringshinder och restaurering av habitat.

Restaurering och översvämningsskydd planeras och genomförs alltid med hänsyn till vad som är bra för fiskbeståndet. Miljöcentralens utredningar om vattendragens natur och fiskbestånd ger värdefull information. I utredningen om vattendragen 2008 identifierades värdefulla vattendragsobjekt och uppdaterades uppgifterna om fiskbestånden i vattendragen. Den nya, pågående utredningen handlar om hur naturliga bäckarna är i södra Esbo. Utredningen kommer i fortsättningen att omfatta också de övriga vattendragen. Esbo stads miljöcentral följer också regelbundet upp vattendragens vattenkvalitet. Statens naturresursinstitut bedriver försöksfiske i flera bäckar i Esbo för att följa upp fiskbeståndet. Utredningarna ger information om vattendragens vattenkvalitet och ekologi, vilket är en förutsättning för att bevara den värdefulla naturen och skydda havsöringsbestånden. Utredningarna ger viktig bakgrundsinformation också för styrningen av markanvändningen.

Stora projekt som har skadliga verkningar på miljön kräver tillstånd enligt vattenlagen eller miljöskyddslagen samt en miljökonsekvensbedömning där projektets verkningar på miljön och naturen bedöms mer detaljerat. Vid behov ska den som ansöker om tillstånd utreda naturvärdena i projektets influensområde som stöd för konsekvensbedömningen. Ju mer man vet om fiskbestånden och naturen i de vattendrag som påverkas, desto mer detaljerat kan projektets konsekvenser bedömas. Då kan också fiskbestånden och naturen beaktas bättre vid planering och genomförande av projekten så att skadliga verkningar kan undvikas. Dessutom krävs ofta att de projekt som beviljats tillstånd följer upp verkningarna på vattendragen och fiskbestånden med kontroller.

I alla projekt som Esbo stad genomför samarbetar stadsteknikcentralen och miljöcentralen för att säkerställa att naturen och fiskbestånden i vattendragen beaktas. Miljönämnden, som är Esbo stads miljöskyddsmyndighet, strävar också aktivt efter att övervaka och genomföra tryggande och förbättring av vandringsfiskarnas betingelser. Ett exempel på detta är miljönämndens besvär till Vasa förvaltningsdomstol 22.6.2020 över ett beslut (189/2020) av Regionförvaltningsverket i Södra Finland som gällde Espoon Golfseura ry:s rätt till vattentäkt i Gumböleån.

Dagvattenplaner som en del av skyddet av vattendrag vid markanvändning och planläggning

I markanvändnings- och bygglagen är konsekvensbedömningen en central del av general- och detaljplaneringen. I bedömningen ingår byggandets och markanvändningens verkningar på vattendragen och deras organismer, såsom havsöringen. Vid bedömningen av generalplanernas verkningar försöker man identifiera de viktigaste verkningarna på avrinningsområden samt på sjöar och vattendrag. Planlösningarna preciseras i detaljplanen och då preciseras även verkningarna. Till bedömningen hör också identifiering av metoder för lindring av negativa verkningar. Miljöcentralen påverkar vattenvården genom utlåtanden om markanvändningsplaner och genom att delta som sakkunnig i olika arbetsgrupper som behandlar markanvändning.

Vid markanvändningsplaneringen planeras också dagvattenhanteringen så att byggandets skadliga verkningar på vattendragen kan minskas. Naturen i recipienterna är en viktig utgångspunkt för planeringen. Vid generalplaneringen anges målen för dagvattenhanteringen per avrinningsområde med beaktande av både översvämningssrisker och naturvärden. Preliminärt identifieras även nödvändiga åtgärder. Vid detaljplaneringen identifieras områden med översvämningssrisk och en

konkret plan för dagvattenhantering utarbetas. I planen anvisas markreserveringar och lämpliga metoder för dagvattenhantering. Med tanke på havsöringen är ett viktigt mål att minska mängden sediment, att reservera tillräckliga områden i vattendragens strandzoner och att trygga en tillräcklig vattenföring. För att förebygga översvämningssrisker och trygga vattendragens och vattennaturens tillstånd inkluderas bestämmelser om dagvattenhanteringen i detaljplanerna. I nya detaljplaner krävs i närheten av känsliga objekt, såsom öringsbäckar, också kontroll av dagvattnets kvalitet så att vattenkvaliteten förbättras och mängden sediment minskar.

Genomförandet av en plan för skydd av Esboån

I planen för skydd av Esboån från 2008 föreslogs restaurering av den rensade fåran till naturligt tillstånd, inrättande av mångfunktionella våtmarker och sedimenteringsbassänger för att minska belastningen och att regleringsdammen vid Bodom träsk utlopp byggs om till en tröskel i en konstgjord fors så att fisken kan stiga. I planen ingår också en plan för en skyddszon på åkrarna längs Esboån, Glimsån och Glomsån.

Efter att skyddsplanen utarbetats restaurerades forsen i Köklax till lek- och yngelplats för vandringsfisk år 2012. I den restaurering av Esboån som för närvarande inleds skapar man naturtillstånd i Esboån genom att avlägsna sediment som samlats i ån för att undvika att fåran växer igen samt genom att lägga sten och grus på åns botten för att förbättra bottenkvaliteten. Dessutom restaureras nio platser som lämpar sig som lekområden för vandringsfisk i Esboån och belastningen av fasta partiklar och fosfor i ån minskas med hjälp av en sedimenteringsbassäng, en våtmark och slamfång. Genom restaureringsåtgärderna återställs variationer i åns djup och bredd, omväxling mellan forsar och lugnvatten samt naturliga översvämningssområden. Dessutom minskas mängden fasta partiklar och näringsämnen som belastar ån. Mera forsar och strömmande avsnitt förbättrar vattnets luftning och blandning, vilket också förbättrar syreförhållandena i lugnvattenavsnitten. Dessutom förbättras vandringsfiskens betingelser för vandring, förökning i strömmande vatten och övervintring.

I Bodom träsk planeras att regleringsdammen, som fullständigt förhindrar vandring, ersätts med en överfallsdamm. Denna gör att fisken kan vandra och att sjöns vattenyta kan variera naturligt.

En plan över skyddszoner vid åkrarna vid Esboåns, Glimsåns, Glomsåns och Mankåns stränder uppdaterades 2017 och då kartlades bland annat lämpliga platser för våtmarker och sedimenteringsbassänger. Resultaten av kartläggningen och en broschyr om vattenvård inom jordbruket skickades till de som äger eller arrenderar åkrarna. År 2021 uppdaterade staden avtalen med arrendatorerna för att effektivisera vattenvården.

Avlägsnandet av vandringshinder och iståndsättning av lekbottnar i Mankån

För Mankåns avrinningsområde har det inte utarbetats någon motsvarande skyddsplan som för Esboån. Restaureringen av Mankåns avrinningsområde har fokuserats på undanröjande av hinder för vandringsfisk.

Målet i Mankåns avrinningsområde är att vandringsfisken kan stiga i Gumböleån ända till Noux Långträsk. Vandringen har hittills stoppats vid

den gamla kvarndammen i Gumböleån. Där är nu byggandet av en fiskväg på slutrakan. Fiskvägen består av en naturenlig forssträcka, en 185 meter lång fiskvägsfåra och en dammkonstruktion av armerad betong i fiskvägens övre ända. Därefter fortsätter rivningen av vandringshinder planmässigt uppströms. Utredningsplanerna för en naturenlig bottendamm av jord vid dammen i Dämman som ersätter fiskvägen och regleringsdammen i Noux Långträsk har färdigställts, men de måste ännu uppdateras innan tillståndsprocesserna kan inledas på grund av att genomförandet av projekten drar ut på tiden. Konstruktionerna vid Dämman kommer att placeras på privat mark och samfällt vattenområde. Således måste staden ännu avtala med mark- och vattenområdenas ägare om placeringen av konstruktionerna.

Efter att vandringshindren avlägsnats fokuserar man på restaurering av grusbäddar till lekplatser för fiskarna. Gumböleåns bibäck Björnkärrensbacken har dock redan restaurerats genom samarbete mellan Esbo miljöförening rf, Lokaltapiola ömsesidigt försäkringsbolag, Vårdförening för strömvatten rf och en lokal egnahemsförening så att öringen har grusbäddar som lekplatser. Föreningar, bland annat Vårdförening för strömvatten rf, planterar ut öring och restaurerar grusbäddar också i andra bäckar i Esbo med stöd av miljöcentralen.

Förbud mot nätfiske i Esboviken

I Esboviken gäller förbud att fiska vid älvmyrningar enligt 66 § i lagen om fiske.

Storryssjor får inte läggas ut närmare än tre kilometer och fiske med trål och not är förbjudet närmare än fem kilometer från Esboåns och Mankåarnas myrningar. Dessutom är fiske med nät förbjudet närmare än en kilometer från Esboåns och Mankåarnas myrningar 15.8–31.10. Dessutom är öringar med fettfena fridlysta i området och ska genast återföras till vattnet oberoende av fångstform.

Enligt idrottschef Tapani Kortelainen är nätfisket på Esbos sida av Esboviken för närvarande mycket litet och det har begränsats effektivt med stöd av lagen om fiske, tillståndsförsäljningen och villkoren. I området läggs några nät närmast på våren. För fisket utplanteras öring med skuren fettfena i Esbo.

Helsingfors-Esbo fiskeriområde utarbetar för närvarande en plan för användning och skötsel. I planen beaktas också vandringsfisk och eftersträvas samarbete med det intilliggande fiskeriområdet i Kyrkslätt. Planen för användning och skötsel innehåller bland annat grundläggande uppgifter om fiskbestånden, en åtgärdsplan för vård av fiskbestånden samt förslag till åtgärder för tryggande av vandringsfiskens och de hotade fiskbeståndens livscykel samt av den övriga biologiska mångfalden. Det lönar sig att främja en skärpning av fiskeförbuden i Esboviken om detta anses vara en nödvändig åtgärd i den kommande planen för användning och skötsel.

Beslutshistoria

Stadsstyrelsen 23.11.2020 § 386

Förslag

Tekniska direktören Isotalo Olli

Stadsstyrelsen föreslår att fullmäktige antecknar redogörelsen för kännedom som svar på ledamot Johanna Karimäkis och Risto Nevanlinnas samt 19 andra ledamöters fråga 8.6.2020 om tryggnade av de ursprungliga havsöringsbestånden i Esboån och Mankån och konstaterar att frågan är slutbehandlad.

Beslut

Stadsstyrelsen:
Föredragandens förslag godkändes enhälligt.

Beslutshistoria

Miljönämnden 22.10.2020 § 78

Förslag

Miljödirektör Tarja Söderman

Miljönämnden föreslår stadsstyrelsen att fullmäktige antecknar redogörelsen för kännedom som svar på ledamot Johanna Karimäkis och Risto Nevanlinnas samt 19 andra ledamöters fråga 8.6.2020 om tryggnade av de ursprungliga havsöringsbestånden i Esboån och Mankån och konstaterar att frågan är slutbehandlad.

Behandling

Beslut

Miljönämnden:
Föredragandens förslag godkändes enhälligt.

Beslutshistoria

Stadsstyrelsen 31.8.2018 § 273

Förslag

Tekniska direktören Olli Isotalo

Stadsstyrelsen föreslår att fullmäktige antecknar redogörelsen för kännedom som svar på ledamot Johanna Karimäkis och Risto Nevanlinnas samt 19 andra ledamöters fråga 8.6.2020 om tryggnade av de ursprungliga havsöringsbestånden i Esboån och Mankån och konstaterar att frågan är slutbehandlad.

Behandling

Aaltonen föreslog understödd av Partanen att ärendet återremitteras.

Efter avslutad diskussion frågade ordföranden om Aaltonens förslag kan godkännas enhälligt. Eftersom ingen motsatte sig detta, konstaterade ordföranden att stadsstyrelsen hade godkänt förslaget.

Beslut

Stadsstyrelsen:
Ärendet återremitterades enhälligt för ny beredning.

Beslutshistoria